

Evropský kodex etiky franchisingu a jeho role jako zdroje právních a etických informací pro účastníky franchisingu v Evropě (aktualizace 2/2008)

Carol Chopra, výkonná ředitelka Evropské franchisové federace (EFF)

Cílem toho příspěvku je představit a rozebrat roli Evropského kodexu etiky franchisingu, který je jako dokument neprávnické povahy zdrojem etických a právních informací pro účastníky franchisingu v Evropě.

Evropská franchisová federace (EFF) v současné době sdružuje národní franchisové asociace a federace 18 zemí Evropy^[1]. Jejím účelem je zastupovat, podporovat a hájit zájmy a rozvoj franchisových sítí v Evropě.

Evropský kodex etiky franchisingu, vytvořený již v roce 1972, je základním kamenem identity a poslání EFF. V době, kdy franchising byl v zemích jako Francie, Velká Británie, Německo, Itálie a Nizozemsko ve stádiu svého zrodu, se do značné míry opíral o etický kodex Francouzské franchisové federace. Jeho tvůrci byli přední vizionáři franchisingu své doby, všichni členové Rady EFF.

„Kodex etiky by měl být praktickým souborem základních ustanovení slušného jednání pro účastníky franchisingu v Evropě“^[2]. Je samoregulačním kodexem etického chování pro ty, kteří se v Evropě zabývají franchisingem.

Základní text a jeho národní přílohy

Původně Kodex existoval pouze v podobě základního textu, který byl závazný bez rozdílu pro všechny členy asociací a federací sdružených v EFF. S rozvojem franchisingu a narůstající velikostí a reprezentativností jeho zastánců, tedy národních franchisových asociací a federací, bylo členům EFF časem umožněno interpretovat a rozšířit uplatnění základního textu tak, aby lépe vyhovoval zvláštnostem jednotlivých národních trhů i národnímu precedenčnímu právu a jeho vývoji. Některé národní asociace a federace si tak vytvořily svoje vlastní národní přílohy, jejichž přijetí je společně s přijetím základního textu Kodexu pro uchazeče o členství v těchto asociacích a federacích nezbytným předpokladem. EFF je prostřednictvím své výkonné rady garantem původního textu a národní přílohy se od původního textu nesmějí odchylovat ani s ním být jakkoliv v rozporu.

Právní úprava franchisingu v Evropě a úloha Kodexu

V zemích, jež jsou členem EFF, je jedinou legislativou týkající se přímo franchisingu výlučně ošetření předšmluvní povinnosti franchisora poskytnout budoucímu franchisantovi úplné a přesné informace o předmětu franchisingu, do kterého hodlá franchisant investovat. Ve Francii tuto povinnost upravuje Loi Doubin (1989) nevztahující se jen na franchising, nýbrž na všechny formy partnerství mezi nezávislými subjekty, v nichž jde o převod značkového jména a výhradních práv. Ve Španělsku se obdobná legislativa související s registrací a poskytnutím předšmluvních informací týká přímo franchisingu.

V ostatních případech je franchising na národní úrovni v dostatečné míře ošetřen právními úpravami běžně platnými pro obchod. Franchisová smlouva je smlouvou „neklasifikovanou“, a proto se na ni vztahuje více než jen jedna oblast práva, čímž se z ní stává dokument sice jedinečný, ale poněkud hybridní.

V Evropské unii se v 80. letech 20. století stal franchising předmětem podrobného zkoumání ze strany orgánů pro kontrolu hospodářské soutěže, jehož cílem bylo určit, jakým způsobem a za jakých podmínek jsou doložky o exkluzivitě a zákazu konkurence, společné franchisovým smlouvám, potenciálními překážkami volné konkurence mezi jednotlivými členskými státy. Závěrem průlomového případu *Pronuptia* ^[3] bylo, že určité doložky o vertikálních omezeních jsou legální, pokud, společně nemají za následek vytvoření „monopolní“ situace pro daný trh zboží a/nebo služeb předmětného franchisového systému a jsou-li nezbytné nebo ne pro legitimní ochranu know-how a konceptu franchisora a pokud je zřejmé, že z nich vyplývá kladný ekonomický důsledek pro koncového zákazníka (např. mechanismy konkurence skutečných cen).

Úvahy a principy, vplynuvší ze zmíněného případu, vedly k přijetí prvního Nařízení o blokové výjimce pro franchising (Nařízení EU č. 4087/88 z 30.11.1988 s platností do roku 1999) a byly v podstatě znovu vyjádřeny v nové Blokové výjimce pro vertikální omezení (Nařízení EU č. 20799/99 z 29.12.1999).

Důležité je, že žádné národní ani evropské právo se nezabývá samotnou franchisovou smlouvou. Tím do hry zásadním způsobem vstupuje Evropský kodex etiky franchisingu.

Obsah a rozsah uplatnění Kodexu

Kodex definuje řadu obecných principů majících za cíl ochranu loajálnosti, upřímnosti a vyrovnanosti ve všech stádiích vztahu mezi franchisorem a franchisantem. Úsilí o kvalitu tohoto vztahu musí být oboustranné.

Ve svém důsledku jsou v Kodexu zakotvené zásady podstatou, jež musí přesáhnout hranice stanovené přísnými omezeními franchisové smlouvy a být přítomna ve všech aspektech vztahu mezi franchisorem a franchisantem od předmluvní fáze (poskytnutí informací před uzavřením smlouvy) až po fázi po uzavření smlouvy (respektování zákazu konkurence po uplynutí doby platnosti smlouvy). Kromě toho, že tato podstata musí prostupovat veškerými smluvními záležitostmi franchisora a franchisanta, musí rovněž sloužit vyšším zájmům dané franchisové sítě a koncového zákazníka.

Členové národních asociací a federací EFF se zavázali respektovat principy a podstatu Kodexu. Činí tak tím, že zásady Kodexu převedou přímo do ustanovení svých franchisových smluv, nebo tím, že ke smlouvě připojí svou národní přílohu. V obou případech se pro smluvní strany stává Kodex závazným. Bez ohledu na to, jakou formu franchisor zvolí, je cílem vždy převedení podstaty Kodexu do konkrétní praxe, za hranice obsahu franchisové smlouvy. EFF a jejím členům nezáleží na právním postavení Kodexu, ale na jeho skutečném dopadu na rozvoj franchisingu v Evropě.

Jedinou možnou sankcí pro neeticky jednající franchisory je odmítnout jim členství v asociaci či federaci EFF, ve které se o členství ucházejí, nebo je vyloučit, jestliže již členy jsou.

Dalo by se říci, že uplatnění Kodexu je omezeno tím, že členská základna EFF nezahrnuje všechny evropské franchisové systémy. Všechny významné a nejúspěšnější franchisové systémy však jsou v asociacích a federacích EFF zastoupeny, a tak se Kodexem přece jen řídí značná část evropského franchisingu. Soudy ve Francii je navíc Kodex používán jako informační zdroj a měřítko, podle kterého se posuzuje etika chování a vyváženost projednávané franchisové smlouvy.

Evropská komise vždy vyzdvihovala význam Kodexu EFF a podporovala vytváření i jiných samoregulačních oborových kodexů v souladu s „principem subsidiarity“, který je typický pro legislativu Evropské unie tam, kde místní, sektorová nebo národní samospráva stojí blíže občanům a může být účinnější než pravidla a nařízení EU, jež se v takovém případě stávají nadbytečnými.

Na konci 80. let minulého století Evropská komise při přípravě první blokové výjimky pro franchising velice ocenila existenci Kodexu, protože především v něm obsažená definice franchisingu jí pomohla lépe pochopit mechanismy franchisingu a jeho pozitivní dopad na obchod. Nedávno opět Komise volala po takovýchto sektorových a oborových kodexech ve své Směrnici o elektronickém obchodu (2000)^[4] a ve své Směrnici o službách (2006)

Mezi odborníky na právo v oblasti franchisingu se diskutuje, zdali by Evropský kodex etiky franchisingu měl být považován za „obchodní zvyklost“ a, pokud ano, zdali může být považován za právní pramen tak, jak je tomu v případě jiných obchodních zvyklostí. V zemích, kde se z Kodexu čerpá v právní teorii franchisingu, je tato diskuse nejprudší. V jiných zemích se Kodex častěji považuje za oborovou „značku kvality“. Značku kvality člena asociace nebo federace EFF a, v jejím úsilí o ochranu etického franchisingu, značku kvality asociace či federace samotné.

Vývoj Kodexu

Vzhledem ke specifické povaze Kodexu a protože Kodex je základním kamenem identity, účelu a práce EFF, jsou si členové Rady EFF dobře vědomi potřeby jeho dalšího vývoje.

Od roku 1972 byl Kodex třikrát přepracován, naposledy v prosinci 2003. Podnět poskytl mimo jiné také rozvíjející se evropské konkurenční právo a zvláště jeho použití v oblasti distribuce a franchisingu. Hlavním cílem tohoto souboru právních opatření je stanovení pravidel čestného a otevřeného (prostého intrik) obchodu mezi státy a dosažení z toho vyplývajících výhod pro evropského zákazníka (větší výběr zboží a služeb za nižší nebo přiměřenější ceny).

Kodex byl tímto rovněž ovlivněn. Na počátku v podstatě definoval a zaměřoval se na práva a povinnosti franchisora a franchisanta.

Konkurenční právo vyneslo do popředí tohoto vztahu úlohu a postavení zákazníka a franchisované sítě. Přestože franchisovaná „sítě“ není právním subjektem ani konceptem, její charakter legitimizuje mnohá ze základních omezení, jež má ve svých ustanoveních franchisovaná smlouva. Evropské konkurenční právo ve věci franchisingu akceptuje jako legitimní řadu „vertikálních omezení“ (tj. doložky o exkluzivitě a zákazu konkurence), protože jsou nezbytná pro zachování „homogenity a dobrého jména franchisované sítě“. Zájmy franchisované sítě a zákazníka se tak stávají další z oblastí, na něž se Kodex zaměřuje.

Z právního a etického hlediska závisí postavení a dopad Evropského kodexu etiky franchisingu ve skutečnosti do značné míry na reprezentativnosti a hodnotě jednotlivých národních členů EFF a výhodách, jež pro členy franchisových asociací plynou z jejich členství.

Evropský kodex etiky franchisingu měl a má tuto roli nositele hodnoty a reprezentativnosti na evropské franchisingové scéně. Respektování Kodexu je tím nejspolehlivějším a nejbezpečnějším způsobem ochrany a zajištění dalšího úspěšného rozvoje franchisingu v Evropě.

Ať už je forma právních opatření zaměřených na regulaci franchisingu jakákoliv, dosažení tohoto cíle je možné jedině efektivní realizací hodnot obsažených v Kodexu.

Každá franchisová asociace nebo federace, která se stane členem EFF a zaváže se tak dodržovat Evropský kodex etiky franchisingu, získává značku kvality. Každý franchisový systém, který vstoupí do asociace nebo federace, jež je členem EFF, získává a sám hájí tutéž značku kvality.

^[1] EFF přijímá za členy řádně ustanovené národní franchisové asociace a federace zemí Evropské unie i jiných evropských zemí. V roce 1972 byly jejími zakládajícími členy Belgie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Německo, Portugalsko a Velká Británie a dnes jsou členy rovněž Rakousko, Česká republika, Dánsko, Finsko, Řecko, Maďarsko, Norsko, Švédsko, Španělsko, Slovinsko, Švýcarsko a Turecko.

^[2] Martin Mendelsohn, *The Guide to Franchising*, 6. vyd., Londýn, 1999, str. 353.

^[3] Evropský soudní dvůr, 28. ledna 1986 (Pronuptia de Paris GmbH/Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis), ECCJ 1986, JO CE L 13, 15/01/1987.

^[4] Evropská komise, Směrnice o elektronickém obchodu, 2000/31/EC z 8. června 2000, OJ L 178, 17/07/2000.

Zdroj: Franchising v České republice, Česká asociace franchisingu 2008, ISBN 978-80-254-2136-9